Lidia PRISAC

NUNȚILE STUDENȚIEI ANILOR 1980 ÎN RSS MOLDOVENEASCĂ

Preliminarii

Nunțile sunt cele mai spectaculoase evenimente care marchează mentalul colectiv al oricărei comunități. Desigur, de la o generație la alta, ceremonialul nupțial, inclusiv în mediul studențesc comportă schimbări modernizatoare, înregistrând caracteristici diferite, condiționate de anumite circumstanțe istorice, politice, ideologice, culturale şi/sau sociale[1]. Din această perspectivă, nunțile predecesorilor noştri, în special cele efectuate cu participarea studenților, pe parcursul anilor ' 80 ai secolului trecut, cu toate elementele definitorii, nu au fost neapărat identice. După cum arată titlul, scopul studiului de față este analiza nunților realizate cu implicarea şi participarea studenților de la instituțiile de învățământ superior din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească.

Cadrul cronologic al studiului cuprinde anii 1980 – începutul anilor 1990, derularea nunților fiind ancorată la schimbările din ultimul deceniu de existență al URSS şi apariția statelor suverane pe fundalul decăderii conglomeratului sovietic. Considerate evenimente majore, nunțile la care participau studenții erau organizate, de obicei, „în localitatea de unde era fie băiatul, fie fata"[2]. O particularitate totuşi a desfăşurării nunților în perioada vizată rezidă în faptul că se atestă o intercalare a mediilor – din cel rural în cel urban, crescând tendințele de transferare a derulării nunților de la sat la oraş, acestea fiind sărbătorite în localuri de alimentație publică sau în restaurante. Noua tendință era caracteristică, în special, nomenclaturii sau elitei rurale, formate din preşedinții de colhoz, care îşi doreau pentru propriii copii evenimente mult mai speciale decât cele încadrate în cotidianul sărbătoresc rural.

---

[1] Vezi: Lidia Prisac, *The Soviet Moldavian Kolkhoz Weddings in the Vintage Photos. Oral History Study*. În: *DROBETA XXV*, Seria Etnografie, Cluj-Napoca, Editura MEGA, 2015, c. 211-232; Lidia Prisac, *„...Frumoase-s nunțile-n colhoz..." sau despre mariaj în mediul rural sovietic (1960–1980)*. În: *Dupa 25 de ani. Evaluări şi reevaluări istoriografice privind comunismul* / Cosmin Budeanca, Florentin Olteanu (coord.), Iaşi, Polirom, 2017, pp. 181-200.

[2] Vezi: Ion Valer Xenofontov, Lidia Prisac, *Învățământul superior în RSS Moldovenească: o abordare din interior*. În: *Recurs la memorie: învățământul superior din RSS Moldovenească*. Vol. 1 /ed.: Liliana Rotaru; coord.: Georgeta Stepanov, Ion Valer Xenofontov [et al.], Chişinău, Lexon-Prim, 2022, p. 26.

Suportul informațional de bază, utilizat în abordarea subiectului, îl constituie fragmentele extrase din interviurile semistructurate, colectate în corespundere cu metodologia de cercetare specifică istoriei orale. Dimensiunea originală de aplicare a istoriei orale în rândul studenților de altădată ne-a permis valorificarea „experienței trăite" în perioada studenției, inclusiv la capitolul participării la nunți (proprii sau ale colegilor).

Un alt material important care acumulează valoare de document şi se regăseşte cu prisosință în studiul de față, îl constituie sursele iconografice, adică fotografiile de epocă.

Context istoric

Pornind de la premisa manifestării unor tendințe de valorizare a trecutului, trebuie să semnalăm faptul că Marea Istorie din limitele temporale cercetate a înserat o serie de evenimente care au avut un impact major asupra societății. Astfel, în intervalul enunțat, se desprind câteva evenimente definitorii, care au marcat pregătirea şi desfăşurarea nunților în RSS Moldovenească, inclusiv participarea la acestea a studenților din mediul şcolilor superioare de învățământ. În acest sens, studenții anilor 1980 au resimțit din plin era gorbaciovistă cu efectele *transparenței* şi *restructurării*, însoțite de fenomenul *legii seci (сухой закон)*[1], a *deficitului*, *speculei* generate de criza mărfurilor, a produselor alimentare şi de inflație.

Căsătoriile în rândul studenților

De obicei, legăturile de mariaj printre studenți (aşa cum arată relatările celor intervievați) se înfiripau odată cu generarea procesului de studii în cadrul instituțiilor superioare de învățământ. Soții Miron, ambii foşti studenți la Institutul de Stat de Medicină din Chişinău îşi amintesc următoarele: „Ne-am întâlnit în 1985, când eram studenți la medicină, eu în anul I, el – în anul II. Atunci, nu doar toamna, ci şi vara, după ce terminam sesiunea, ne duceau la lucru […]. Prima dată ne-au trimis la Tiraspol, la fabrica *Detskogo Pitania*[2], aşa se numea întreprinderea. Lucram în ture, [fetele] la linia de ambalare […], băieții duceau [borcănelele] în depozit […]. Lucram şi noaptea. Câteodată linia de ambalare se mai strica. Atunci stăteam la vorbă, jucam volei. Cât eram la fabrică mai ieşeam în oraş la câte o cafenea sau mergeam la vreun film […]"[3].

---

[1] Vezi: Ion Xenofontov, *Consumul de alcool din RSS Moldovenească. Tradiție şi imixtiune politică în anii '80*. În: Simpozionul internațional *Stat şi viață privată în regimurile comuniste*. Făgăraş-Sâmbăta de Sus, 3–5 iulie 2008, Iaşi, Polirom, 2009, pp. 422-429.

[2] *Fabrica de preparare a produselor alimentare pentru bebeluşi/copii* (rus.).

[3] Din amintirile soților Elena şi Aurel Miron despre căsătoria şi nunta acestora, organizată la Chişinău, la 14 februarie 1987. Vezi: Lidia Prisac, *„...Frumoase-s nunțile-n colhoz..." sau despre mariaj in mediul rural sovietic…*

Un alt reprezentant al Institutului de Stat Medicină din Chişinău, Oleg Cotruța, memorează: „De obicei, băieții după armată puneau mâna pe fetele după 10 clase, la anul II, III. Deja la anul IV se căsătoreau cei de aceeaşi vârstă. La anul I şi II mergea selecția fetelor tinerele cu aceştia de după armată, care erau cu vreo doi-trei ani mai mari decât noi şi se considerau mai copți. Nebuneau fetele după 10 clase […]. Se căsătoreau şi fetele care erau după şcoala medicală, care aveau 23-24 de ani”[1].

O altă părere ține de faptul că nunțile printre studenți în mare parte aveau loc în anii terminali ai studiilor „Majoritatea au jucat nunta exact în ultimul an de studii. Dacă ai bani, atunci poți chefui, de exemplu, poți să sărbătoreşti într-o cafenea. Dar din rândurile noastre s-au căsătorit relativ puțini, am apucat doar trei nunți. Restul s-au căsătorit mai târziu”[2].

Drumul studenților spre nunțile de la sate

Desfăşurarea nunților cu participarea studenților era un eveniment irepetabil. Activarea memoriei episodice a martorilor, legată de acest fapt, denotă întâmplări unice, uneori de mare încărcătură emoțională. „Am fost la nunți la colegi de-ai mei, care s-au căsătorit imediat după facultate, am fost la nunți moldoveneşti, în sate, frumos”[3]. „Toți colegii de grupă urcau într-un autobuz şi se duceau la nuntă, apoi, organizat, veneau înapoi. Acolo erau aşteptați, stăteau câteva ore şi apoi se întorceau înapoi”[4]. „Erau nişte nunți frumoase. Ne organizam toată grupa cu autobuzul. Ne duceam prin satele de baştină de unde erau colegii, colegele şi toți eram cu buchețele de nuntaşi, de tineret. Băsmăluțele ne scoteau în evidență din toți nuntaşii. Eram primiți de părinți în mod special. Studenții veneau flămânzi de la facultate, ne cinsteau, nu era fără asta. Nu aveam dreptul să cinstim nimic. Trebuia numai apă să luăm, dar cu noi totuşi nu mergea conducătorul de grupă. Ne străduiam să fim toți grămăjoară, să nu se întâmple, Doamne fereşte (!) ceva, dar ne duceam foarte frumos înapoi la Chişinău. Erau studenți chişinăuieni. Era foarte veselă studenția şi aveam o vârstă foarte fericită”[5].

---

[1] Interviu realizat de Lidia Prisac cu Oleg Cotruța la 7 şi 11 iunie 2023. *Arhivă privată.*

[2] *„Mi-a fost foarte greu să trăiesc din bursă”* [Interviu realizat în cadrul Laboratorului de creație „Interviul social-politic”, redactor coordonator Georgeta Stepanov, cu Stanislav Macarciuc]. În: *Recurs la memorie..*, p. 359.

[3] *„Nu se permitea să gândeşti liber”* [Interviu realizat de Sorin Şclearuc cu Alexandru Ciuvaga]. În: *Recurs la memorie..*, p. 189.

[4] *„A venit cineva de la KGB, am fost toți interogați”* [Interviu realizat în cadrul Laboratorului de creație „Interviul social-politic”, redactor coordonator Georgeta Stepanov, cu Ion Ghilaşcu]. În: *Recurs la memorie..*, p. 280.

[5] *„Grupele moldoveneşti eram cu o treaptă mai jos decât grupele ruseşti”* [Interviu realizat în cadrul Laboratorului de creație „Interviul social-politic”, redactor coordonator Georgeta Stepanov, cu Olga Soroceanu Petrenco]. În: *Recurs la memorie..*, p. 712.

Aşa cum majoritatea nunților erau organziate la sate, studenții nuntaşi, colegii mirilor, se deplasau pentru consemnarea evenimentului cu autocarul sau cu trenul. „La nunți ne duceam cu autobusele de rută şi cu trenul. Unde era tren, cu trenul ne duceam. Dacă unii părinți puteau să-şi permită, aduceau studenții cu maşina. La petrecerea mea în armată, tata a organizat un autobuz cu *butkă*, închisă toată, se chema *gruzo-taxi*[1] […]. Ne duceam, era entuziasm, nu era invidie, cei de la oraş se considerau un pic altfel, dar până la urmă pe la nunți îi dădeam cu capul de pământ, îi îmbătam […]. Era vesel. Nu mergeau toți din grupă […]"[2].

La nunți ca la „alinierea sub drapel"

Specific nunților din anii 1980, în raport cu nunțile de astăzi, este faptul că prezența studenților era una covârşitoare. Nadia Cristea, care a abolvit două facultăți la Univeristatea de Stat din Chişinău (de Bibilioteconomie şi, alta, de Istorie) îşi aminteşte că prezența era „ca la drapel". „Nu ştiu dacă lipsea unul-doi. Nu exista să lipsească. De aia era sigur, când se închiria un autobuz, era sigur că era plin şi, dacă erau fetele de la noi şi nu se umplea, veneau băieții de la alte facultăți sau colegi […]. Tot timpul noi ne duceam cu autobuze pline […][3].

Nunțile rurale cutumiare

Desfăşurarea nunților la sate presupunea încadrarea tuturor nuntaşilor în tiparele tradiționale, cu diferite obiceiuri şi datini. În anii 1980 se atestă o perpetuare a acestor datini, în special, în mediul rural. „La noi erau nunțile tradiționale; când s-a început povestea cu restaurantele, nunțile s-au stricat […]. Toți făceau nunțile acasă, cu neamurile în casa cea mare. În cort au început să le facă hăt încoace […]. Nunta mergea prin sat, se duceau la mireasă, veneau […]! La nunta mea am invitat colegii de la institut, dar taman erau în vacanță! De la Marusea au fost!"[4].

Aşa cum locul de întâlnire a tinerilor era la Chişinău, unele nunți erau organizate atât în localitatea de baştină a mirelului, cât şi în cea a miresei „Nunțile [se organizau] în corturi. Noi am făcut două nunți: una la Țarigrad şi una la Cuşmirca. Cu un cort mare şi cu multă lume, era obiceiul ca fiecare nuntaş să aibă prosop"[5].

[1] *Taxi de mărfuri* (rus.).
[2] Interviu realizat de Lidia Prisac cu Oleg Cotruța la 7 şi 11 iunie 2023. *Arhivă privată.*
[3] Interviu realizat de Lidia Prisac cu Nadia Cristea la 26 iunie şi 1 iulie 2023. *Arhivă privată.*
[4] *„Politehnica nu avea timp de descărcat vagoane!"* [Interviu realizat de Lidia Prisac şi Ion Valer Xenofontov cu Ştefan Prisac]. În: *Recurs la memorie*.., pp. 536-537.
[5] *„Sistemul şi-a îndeplinit obiectivul prin cărțile, manualele, prin ziarele celea mincinoase"* [Interviu realizat în cadrul Laboratorului de creație „Interviul social-politic", redactor coordonator Georgeta Stepanov, cu Nina Cîrstea]. În: *Recurs la memorie*.., p. 211.

Unele nunți din mediul rural puteau dura şi câteva zile: „Nunta studențească este o nuntă pentru tineri. Erau nunți ca la moldoveni, în cort, cu muzicanți, cu neamuri, cu nănăşei. Nunta se organiza, de obicei, în localitatea de unde erau [mirii]; mergeam şi noi [studenții – *n.a.*] ca invitați la această nuntă, dansam, stăteam la masă, veneam cu daruri. Se făceau nunți exact cum se fac acum"[1]. „[…] Îmi plăceau nunțile din sat. […] Te duceai la nuntă, descopereai dansurile acestea naționale, strigături […]. La noi toate nunțile se făceau aşa cum era obiceiul în trecut. Nu se făceau sâmbăta […], ci duminica. Tinerii se cununau şi după masă era nunta. Nunta dura câteva ore până la ora zece. Nu era toată noaptea. A doua zi, nunta se prelungea acasă la mire. În prima zi, când erau la mireasă, veneau oaspeții [...]"[2].

Studenți la nunțile între tradiție şi modernitate

O particularitate a nunților organizate în mediul studențesc în anii 1980, potrivit relatărilor celor intervievați, se caracterizează prin faptul că acestea începeau să depăşească tiparele cutumiare de altădată, fapt condiționat, în special, de desfăşurarea nunților în mediul urban. „Nunțile studențeşti erau făcute chiar la cantina universității, […] doar cu studenți. Personal, am avut nuntă din studenți doar. A venit grupa mea şi grupa lui, atât, şi n-am avut niciun fel de [...] tradiții, cum se fac la noi. La mine a fost foarte, foarte lejer. Bine, şi tradițiile îşi au locul lor, nu trebuie să le negăm"[3].

Din cauza condițiilor impuse de restaurante, numărul nuntaşilor era restricționat. „N-am făcut înțelegerea în sensul tradițional al cuvântului. În 1987, când am făcut nunta, părinții din ambele părți s-au întâlnit la Chişinău, unde învățam şi s-au înțeles când, unde şi câte persoane vor fi la nuntă. Atât! […] „Nunta noastră a fost fără legături, cum se obişnuia, au fost doar nişte cadouri pentru socrii mari şi socrii mici"[4].

---

[1] *„Viața mea de elev şi apoi student a fost cu mult mai interesantă, decât cea a generațiilor contemporane"* [Interviu realizat în cadrul Laboratorului de creație „Interviul social-politic", redactor coordonator Georgeta Stepanov, cu Svetlana Buruian]. În: *Recurs la memorie..*, p. 155.

[2] *„Dupa '89 m-am simțit profesor fără diplomă"* [Interviu realizat în cadrul Laboratorului de creație „Interviul social-politic", redactor coordonator Georgeta Stepanov, cu Tatiana Găină]. În: *Recurs la memorie..*, p. 269.

[3] *„M-am dus primul an şi erau 15 pe un loc"* [Interviu realizat de Sorin Şclearuc cu Maria Bantea]. În: *Recurs la memorie..*, p. 99.

[4] Din amintirile soților Elena şi Aurel Miron…

Nunți comsomoliste (?)

Deşi cercetările denotă faptul că nunțile comsomoliste, denumite şi „roşii", nu au avut priză în mediul dintre Prut şi Nistru[1], unii martori relatează şi despre desfăşurarea unor asemenea nunți în rândul studenților. „Nunți se făceau, dar numai nu erau comsomoliste [...], poate s-a încercat, dar nu a prins în rândul oamenilor […]"[2]!

„În perioada studenției am fost la foarte multe nunți. Nu erau nunți comsomoliste – erau nunți frumoase, cu tradiții. Am fost la Țaul, la Edineț, la Străşeni, la Chişinău şi la Pănăşeşti. Cred că am fost invitată la vreo 15 nunți"[3].

Rarele nunți comsomoliste le aparțineau administrației organizațiilor de partid. „Îmi amintesc o singură nuntă comsomolistă, cea a şefului organizației de tineret comunist a facultății cu o activistă comsomolistă din cadrul altei facultăți, care s-a petrecut în anul 1984. Atunci se vorbea foarte mult despre evenimentul dat, însă ni s-a părut anormal acest subiect. Alte nunți nu au mai fost. Această nuntă comsomolistă mi s-a întipărit în minte printr-o abordare ideologizantă a întregii ceremonii de înregistrare şi a însăşi nunții, a interpretării cântecelor patriotice sovietice, a lipsei totale de dansuri şi a lipsei de alcool. În opinia mea, semăna mult mai mult cu un tradițional miting comunist, decât cu o petrecere moldovenească"[4].

Mariaje studențeşti organizate în oraş – la cantine, cafenele şi restaurante

Deşi nu erau frecvente, nunțile desfăşurate în oraş, în localurile cu alimentație publică, nu erau o noutate printre studenți. Potrivit mărturiilor, acestea aveau loc în cantinele stundențeşti, în cafenele şi restaurante. „Am

---

[1] Vezi: *Археология, этнография и искусствоведение Молдавии. Материалы и исследования*, Кишинев, 1968, с. 8-9, 25; Миронец Н. И., *Песня в комсомольском строю*, М., 1985, с. 259; Лебина Н., *Мужчина и женщина: Тело, мода, культура. СССР – оттепель*, М., 2015, с. 52-53; Lidia Prisac, *Religiozitatea în ceremonialul nupțial sovietic moldovenesc*. În: *Educație şi viață spirituală în Basarabia: Tradiții şi perspective*, conferință ştiințifică cu participare internațională (1–3 otombrie 2015, Chişinău), Chişinău, CEP USM, 2015, pp. 300-306.

[2] *„Politehnica nu avea timp de descărcat vagoane!"* [Interviu realizat de Lidia Prisac şi Ion Valer Xenofontov cu Ştefan Prisac]. În: *Recurs la memorie*.., p. 536.

[3] *„Nu ştiu pentru ce am învățat această disciplină, că nu mi-a mai trebuit în profesia de medic"* [Interviu realizat în cadrul Laboratorului de creație „Interviul social-politic", redactor coordonator Georgeta Stepanov, cu Silvia Matei (Ciobanu)]. În: *Recurs la memorie*.., pp. 447-448.

[4] *„Profesorii de origine evreiască lucrau numai cu elevii care într-adevăr doreau să însuşească materialul"* [Interviu realizat în cadrul Laboratorului de creație „Interviul social-politic", redactor coordonator Georgeta Stepanov, cu Marian Romaniuc]. În: *Recurs la memorie*.., p. 628.

participat la o colegă de a mea, au făcut nunta în ospătăria instituției. Ei erau doi studenți orfani, ambii erau în anul IV şi nunta a fost simplă de tot [...]"[1].

O particularitate a nunților din localurile urbane era orarul fix de desfăşurare. „Majoritatea, sau multe [dintre nunți – *n.a.*], erau [desfăşurate – *n.a.*] în cantina universității, se începeau la 7 seara şi se terminau la 12:00, noaptea, gata. Asta era toată nunta"[2]. Soții Miron, la fel, îşi amintesc că la nuntă au avut vreo 70 de perechi de oameni. „A fost destul de mare. [...] Nunta la restaurant a fost strict de la 19:00 la 24:00. Mai mult nu aveai voie"[3].

„Nunțile la restaurant nu erau foarte frecvente, dar erau. La nuntă la restaurant am fost, chiar în perioada ceea, în anul 1991. Se mai făceau nunți şi la restaurant, pentru că nu era ruptura ceea, destrămarea, lumea mai avea rezerve. Oricum majoritatea făceau nunțile în corturi, cam până în 2000"[4].

Moda şi vestimentația mirilor

În ceea ce privesc atributele vestimentare ale mirilor, spre exemplu, la începutul anilor ' 80, pălăria de mireasă lua locul coroniței de pe cap. Ulterior, spre mijlocul anilor '80, o adevărată invenție sovietică – devine aşa zisa *julietka*[5], visul oricărei mirese din RSSM.

La capitolul costumelor destinate mirilor se înregistrează o deschidere mai puțin conservatoare în ceea ce priveşte paleta de culori, făcându-şi apariția costumele de culoare albă[6].

De remarcat, potrivit fotografiilor de epocă, finețea şi sobrietatea rochiilor de mireasă, în special prin acoperirea gâtului şi a brațelor. Cu referire la rochia de mireasă, Elena Miron îşi aminteşte că a ei a fost cumpărată cu 400 de ruble de la un magazin din Chişinău. „Pe timpul acela [era – *n.a.*] destul de scump. Atunci intrau în modă rochiile cu multe fuste sau volane. Eu vroiam însă ceva finuț şi găsisem"[7].

---

[1] *„Conspect, conspect şi încă o dată conspect, şi atât!"* [Interviu realizat în cadrul Laboratorului de creație „Interviul social-politic", redactor coordonator Georgeta Stepanov, cu Natalia Tomşa]. În: *Recurs la memorie..*, p. 730.

[2] *„Nu se permitea să gândeşti liber"* [Interviu realizat de Sorin Şclearuc cu Alexandru Ciuvaga]. În: *Recurs la memorie..*, p. 189.

[3] Din amintirile soților Elena şi Aurel Miron...

[4] Interviu realizat de Lidia Prisac cu Oleg Cotruța la 7 şi 11 iunie 2023. *Arhivă privată.*

[5] *Goriko! Hroniki moskovskogo bita*. Disponibil la: https://www.youtube.com/watch?v=QpR-8F4iHcsU (accesat: 22.06.2015).

[6] Lidia Prisac, *Vestimentația mirilor din RSS Moldovenească (anii 1950–1980): între tradiție şi modernizare*. În: *Portul popular – expresie a istoriei şi culturii neamului*, Programul şi rezumatele conferinței. Ediția I, Chişinău, 2021, p. 36.

[7] Din amintirile soților Elena şi Aurel Miron…

În perioada anilor ’80, la mare căutare era încălțămintea, care era destul de greu de procurat. „După înscriere, pe care o făcusem în sat, cu certificatul de căsătorie, am putut să ne cumpărăm pantofi de mire şi mireasă la *Univermag*[1] în Chişinău”[2].

La cumpărarea inelelor de către miri statul sovietic se implica prin contribuția materială, gestul, probabil, fiind dictat de politica demografică din URSS. „Când ne-am căsătorit, în 1987, era o lege prin care statul oferea 140 de ruble pentru verighete tinerilor care se căsătoreau. Noi am intrat pe ultima sută de metri, pentru că nu mult după aceasta legea a fost abolită. Din cele 140 de ruble ne-am luat inele de 108 ruble şi ne-au mai rămas încă 32 de ruble”[3].

Cununii religioase printre studenți

Parte componentă a ceremonialului de întemeiere a familiei, cununia religioasă continua să joace un rol important în rândul populației. Practic, de-a lungul perioadei sovietice, cununiile religioase erau realizate „în mare taină” sau „pe ascuns”, „în satele îndepărtate, unde era biserică, sau în Ucraina [...]”[4].

Unii soți care s-au căsătorit în perioada studenției nu riscau să încheie legământul divin, întrucât puteau fi penalizați până la exmatriculare. „Ne-am cununat abia pe 21 septembrie 1995 la Biserica *Sf. Dumitru* din Chişinău, când eram deja naşi şi urma să cununăm alți doi tineri [...], în timpul sovietic nici nu putea fi vorba să ne cununăm, ne-ar fi dat afară de la universitate [...]”[5].

Pe la monumentul ostaşilor căzuți

În anii 1980 în obiceiurile tradiționale de nuntă îşi fac loc cele „noi”, în stil sovietic. Astfel, apare „ritualul” depunerii de flori şi al fotografierii tinerilor căsătoriți la monumentul lui V.I. Lenin sau al ostaşilor căzuți în „Războiul pentru Apărarea Patriei”. Adoptarea obiceiului era în strânsă corelare cu ridicarea, în aceeaşi perioadă, a monumentelor propriu-zise, în special în mediul rural[6]. „Dacă o fată sau un băiat dintre studenții noştri

[1] *Magazin Universal* (rus).
[2] Din amintirile soților Elena şi Aurel Miron...
[3] *Ibidem*.
[4] Lidia Prisac, *Religiozitatea în ceremonialul nupțial sovietic moldovenesc..*, p. 305.
[5] Din amintirile soților Elena şi Aurel Miron..; Vezi şi: Lidia Prisac, *Religiozitatea în ceremonialul nupțial sovietic moldovenesc..*, p. 305.
[6] Vezi: Lidia Prisac, Natalia Gradinaru, *Dimensiuni ale cotidianului sovietic în RSS Moldovenească*. În: *Panorama comunismului in Moldova sovietica. Context, surse, interpretari* / Liliana Corobca (ed.), Iaşi, Polirom, 2019, p. 717.

se căsătoreau, mergeam la nuntă cu toată grupa împreună. Am avut două nunți în timpul studenției. Ne duceam la oficiul stării civile cu muzică, ne legam cu panglică, aveam în piept sau pe braț buchete. După căsătoria oficială era obligatoriu ca tinerii căsătoriți să depună flori la monumentul lui Lenin sau la monumentul ostașilor căzuți pentru patrie [...]"[1].

Potrivit mărturiilor, „noile cutume" sovietice erau de-a dreptul impuse. „Am învățat la facultate în ultimii cinci ani [de existență – *n.a.*] a Uniunii Sovietice. Eu tot m-am căsătorit în studenție, dar nu s-a discutat nimic de comsomol. Totuşi, existau elemente sovietice care erau impuse. Eu am fost prima în istoria satului soțului meu, pe lângă obligații şi tradiții moldoveneşti cu naşi, trebuia să te duci la naşi să-i iei de acasă cu muzică, era o condiție civilă să depui în acea zi flori la monumentul lui Lenin (râde). Ce fel de monument al lui Lenin? Eu nu depun flori la acest monument. Toată nunta e în spatele tău, toți aşteaptă, dar am zis că nu pun flori la acest monument, nu mă reprezintă, nu-l înțeleg şi asta a fost un şoc. Nu ştiu cine a reuşit să încetățenească tradiția, înțeleg că în 70 de ani oamenii s-au deprins să depună flori şi la nunți, şi la cumetrii, toți la Lenin. Am acceptat să depun […] la Monumentul Eroului căzut în război. Nu am nimic şi sunt de acord că au murit milioane de oameni în război, dar eram deja conştientă şi cunoşteam de la bunicii mei că ostaşii armatei României au fost respinşi. Ei nu sunt recunoscuți, n-au niciun monument nicăieri, şi atunci de ce trebuie să ridicăm în slăvi doar ostaşul sovietic şi să-l denigrăm pe cel din armata română. Aşa am privit cu scârț la treaba asta, dar era singurul moment ideologic în nunțile pe care le-am prins eu"[2].

Muzică şi dans

Tradițional pentru nunțile studenției anilor 1980 devine dansul mirilor, în rândul tinerilor fiind în vogă, în special, melodiile ruseşti. „Țin minte că am dansat după cântecul rusesc «Obrucialinoe koliţo»[3]. La sat mai mult cântau muzică populară. Noi dacă am făcut în oraş, la restaurant, muzica era toată rusească. Au fost doar şlagărele anilor 1980 – cântecele

[1] *„A venit cineva de la KGB, am fost toți interogați"* [Interviu realizat în cadrul Laboratorului de creație „Interviul social-politic", redactor coordonator Georgeta Stepanov, cu Ion Ghilaşcu]. În: *Recurs la memorie..*, p. 299.

[2] *„Şcoala sovietică era foarte rigidă, îți bloca foarte multe inițiative, ascundea unele adevăruri şi eu am înțeles şi am învățat de atunci cum să lupt şi cum să rezist"* [Interviu realizat în cadrul Laboratorului de creație „Interviul social-politic", redactor coordonator Georgeta Stepanov, cu Alina Radu]. În: *Recurs la memorie..*, pp. 566-577.

[3] Piesa „Obrucialinoe koliţo". Disponibil la: https://www.youtube.com/watch?v=6voEXzVhNtU (accesat: 13.07.2023).

Sofiei Rotaru[1], ale lui Iurii Antonov[2], ale Allei Pugaciova[3] şi ale lui Veaceslav Dobrînin[4"5].

Daruri din partea studenților

Potrivit relatărilor celor intervievați, studenții nu aveau obligația de-a pune bani pe masa mirilor, asemeni celorlalți nuntaşi, însă totuşi aceştia veneau cu anumite daruri pentru cei căsătoriți. „Am participat la o colegă de a mea [la nuntă – *n.a.*], erau doi studenți orfani, [...] cu colegii am pus mână de la mână şi le-am luat cadouri. Am cumpărat, țin minte, un pat de fier, o masă şi două scaune, ca să aibă unde dormi şi pe ce mânca. Mai târziu, instituția le-a dat o cameră separată în cămin"[6].

„Când am făcut noi nunta, la restaurant nuntaşii simpli puneau pe masă câte 100 de ruble (cam echivalentul la 100 de dolari). Părinții mei neau pus 2 000 de ruble, a Lenei tot 2 000 de ruble şi naşii 1 000 de ruble. Era destul de mult, dacă echivalentul unui dolar era 80 de copeici"[7].

Oleg Cotruța îşi aminteşte că studenții nu puneau bani pe masă, dar „strângeam câte 5 ruble pentru cadou şi luam, de obicei, o oglindă formată din trei părți (*triumo*) sau o masă. Eu şi acum am oglinda ceea de la nuntă, e la mama – aşa era moda. Atunci nu erai dependent de anumite lucruri ca acum, că trebuie să iei doar de la magazinul acela – *Bergoff* etc. Lumea o primea aşa cum era […], nu dădea din nas […]"[8].

---

[1] Sofia Rotaru – interpretă sovietică de muzică uşoară de origine română, născută pe 7 august 1947 în regiunea Cernăuți, Ucraina. Locuieşte în Ialta. Repertoriul ei include peste 500 de cântece în limbile română, ucraineană, rusă. Artistă emerită a RSS Ucrainene (1973), Artistă a poporului Ucrainei (1976), Artistă a poporului RSS Moldoveneşti (1983), Artistă a poporului URSS (1988) etc. În 2000 a fost numită cântăreața secolului XX.

[2] Iurii Antonov – compozitor, poet şi interpret sovietic de muzică uşoară, născut pe 19 februarie 1945 la Taşchent, în RSS Uzbecă. Artist al poporului Federației Ruse (1997). În anii '80 era cel mai popular interpret de muzică uşoară din URSS. Cântecele lui devin şlagăre şi sunt solicitate până în prezent.

[3] Alla Pugaciova – interpretă sovietică de muzică uşoară, născută pe 15 aprilie 1949 la Moscova. Artistă a poporului URSS (1991), Laureată a Premiului de Stat al Federației Ruse (1995). Repertoriul ei include peste 500 de cântece, în special în limba rusă. Începând cu 1976 devine cea mai celebră cântăreață a URSS.

[4] Veaceslav Dobrînin – compozitor şi interpret sovietic de muzică uşoară, născut pe 25 ianuarie 1946 la Moscova. Artist al poporului Federației Ruse (1996).

[5] Din amintirile soților Elena şi Aurel Miron...

[6] *„Conspect, conspect şi încă o dată conspect, şi atât!"* [Interviu realizat în cadrul Laboratorului de creație „Interviul social-politic", redactor coordonator Georgeta Stepanov, cu Natalia Tomşa]. În: *Recurs la memorie..*, p. 730.

[7] Din amintirile soților Elena şi Aurel Miron...

[8] Interviu realizat de Lidia Prisac cu Oleg Cotruța la 7 şi 11 iunie 2023. *Arhivă privată.*

Sub incidența „Legii seci”

Restricționarea consumului de alcool prin legea instituită pe fundalul restructurării gorbacioviste a marcat, într-un fel, memoria mentalului colectiv, inclusiv în rândurile studenților de altădată. Astfel, Igor Iovu își amintește că, în fapt, campania gorbaciovistă era subiect de glume în satele Moldovei, fiind exclus orice consum de alcool[1].

Silvia Matei (Ciobanu) își amintește că și nunta ei a fost sub incidența *legii seci*, doar că nu a fost organizată în anii studenției. „Nunta noastră a fost în ’87, când era сухой закон – acea lege strictă, când nu se permitea să ai pe masă nici șampanie, nici vin – nimic. Cu toate acestea, toți nuntașii erau beți, fiindcă socrul meu a adus într-o mașină un butoi cu vin, acoperit cu fân deasupra și ducea nuntașii tot câte doi, câte trei la butoi. Toți erau veseli și dansau, dar pe masă nu era băutură defel”[2].

Vera Conovali (Pîrlii) memorează faptul că nunțile din perioada legii cu pricina nu erau lipsite de așa-zișii observatori printre nuntași. „La 3 septembrie 1988, m-am căsătorit. Nunțile pe atunci se făceau la casa părintească, în cort. Când pregătirile erau în toi, a venit la noi acasă un reprezentant de la sovietul sătesc și l-a obligat pe tata să semneze o hârtie. Umbla tata prin ogradă necăjit. Ne-a spus că a fost avertizat că, în cazul în care va servi nuntașii cu băuturi alcoolice, va suferi rău. Unii săteni l-au sfătuit să nu dea atenție și să facă nunta așa cum este obiceiul la moldoveni. Dar, în aceeași zi, a venit un alt vecin și i-a spus că printre cei invitați vor fi și observatori, care imediat îl vor turna”[3].

Nunțile studenției în perioada devalorizării banilor

Un aspect dur, trăit de studenții perioadei imediate restructurării a fost devalorizarea banilor, care făceau organizarea modului de trai și mai dificil. „M-am căsătorit la anul V, era în 1993, ea era studentă la Pediatrie. Am făcut nunta cu două săptămâni înainte de a se schimba banii. Am luat televizor, mașină de spălat „Zoluşka” și nu știu mai ce și, când ne-am uitat, nu mai aveam bani […]. După un an a apărut băiatul […], s-a născut în noiembrie 1994. Nunta a fost pe 13 noiembrie 1993, iar el s-a născut pe 22 noiembrie 1994”[4].

---

[1] Interviu realizat de Adrian Roșca cu Igor Iovu la 5 iunie 2022. *Arhivă privată.*

[2] *„Nu știu pentru ce am învățat această disciplină, că nu mi-a mai trebuit în profesia de medic”* [Interviu realizat în cadrul Laboratorului de creație „Interviul social-politic”, redactor coordonator Georgeta Stepanov, cu Silvia Matei (Ciobanu)]. În: *Recurs la memorie*.., pp. 447-448.

[3] Interviul realizat de către Ion Xenofontov cu Vera Conovali (Pîrlii) în perioada februarie–aprilie 2023. *Arhivă privată.*

[4] Interviu realizat de Lidia Prisac cu Oleg Cotruța la 7 și 11 iunie 2023. *Arhivă privată.*

Concluzii

Făcând o analiză a nunților studenției anilor ’80 ai secolului trecut, putem spune că acestea au fost marcate de efectele reformelor gorbacioviste, care au atras cu sine fenomenele de genul deficitului, al speculei, al *legii seci* şi al devalorizării banilor.

Trebuie să semnalăm faptul că nunțile din perioada vizată au îmbinat elementele tradiționale cutumiare (păstrate, în special, în mediul rural) cu cele oficiale, instituite de regimul sovietic. Printre „noile” obiceiuri înrădăcinate în ceremonialul nupțial al anilor 1980 se înscrie procedura de depunere de flori şi a fotografierii tinerilor la monumentul lui V.I. Lenin sau la cel al ostaşilor căzuți.

Din relatările de istorie orală a celor intervievați se despinde participarea *in corpore* a studenților la nunțile anilor ’80, totodată, este consemnat şi aportul studenților cu anumite daruri la temelia familiei celor căsătoriți.

Dacă este să comparăm nunțile cu participarea studenților la sate şi la oraşe, atunci putem spune că în mediul urban avea loc o simplificare vădită şi o modernizare nu doar a ceremonialului civil, ci şi a banchetelor. În mediul studențesc de la oraşe se înregistrează o solicitare vădită a derulării nunților în localurile cu alimentație publică, de genul cantinelor stundenţeşti, în cafenelele şi în restaurante. Deşi nunțile în restaurante erau mai rare, totuşi acestea devin o realitate. Punerea în circuit a acestor tendințe este caracteristică, în special, pentru elita nomenclaturistă de stat şi de partid, care prinde contur la sate. În Moldova sovietică asemenea nunți, de regulă, erau organizate pentru copiii preşedinților de colhoz sau de sovhoz.

O interdicție surprinsă a perioadei vizate în contextul întemeierii familiilor printre studenți a fost inadmisibilitatea practicilor religioase, cum ar fi încheierea legământului sacral – al cununiei. Cei care nu se subordonau regulilor riscau să fie exmatriculați din cadrul instituției de învățământ. Puțini tineri se încumetau să se cunune, legământul fiind efectuat într-un mod tainic[1] prin deplasarea în alte localități din republică sau chiar în cele din afara ei.

[1] Vezi: Lidia Prisac, *Religiozitatea în ceremonialul nupțial sovietic*.., pp. 300-302.

SURSE ICONOGRAFICE

Nunta soților Elena şi Aurel Miron, restaurantul Hotelului „Struguraş”, 14 februarie 1987. Sursă: *Arhiva personală a autoarei*

Daruri pentru tinerii însurăței. Sursă: *Arhiva personală a autoarei*

„Amar, la nunii mari!”.
Sursă: *Arhiva personală a autoarei*

Masa de sărbătoare a părinţilor. Sursă: *Arhiva personală a autoarei*

Secvențe de la căsătoria şi cununia soților Conovali la Biserica Sfântul *Ierarh Nicolae* din s. Vădeni, rn. Soroca, 3 septembrie 1988.
Sursă: *Arhiva privată a familiei Conovali*

Nunta soților Iovu în s. Recea, rn. Strășeni, 15 mai 1988.
Sursă: *Arhiva privată a familiei Iovu*

Nunta mirilor Alina Radu şi Oleg Mazureac, s. Trebisăuţi, rn. Briceni, 13 august 1989. Sursă: *Arhiva privată a familiei Radu-Mazureac*

Nunta soţilor Lucia şi Nicolae Juravschi, s. Chircăieşti, rn. Căuşeni, toamna 1990. Sursă: *Arhiva privată a familiei Juravschi*

Student weddings of the 1980s in the Moldavian SSR

Weddings are the most spectacular events that mark the collective mind of any community. Of course, from one generation to another, the wedding ceremony, including in the student environment, involves modernizing changes, registering different characteristics, conditioned by certain historical, political, ideological, cultural and/or social circumstances. From this perspective, the weddings of our predecessors, especially those performed in the student environment of the 80s of the last century, with all the defining elements, were not necessarily identical. As the title indicates, the purpose of the article is the analysis of weddings performed among students in the Moldavian Soviet Socialist Republic in the second half of the 1980s. The basic informational tool used in approaching the subject is iconographic sources (vintage photography), which accumulate document value, including information extracted from semi-structured interviews collected in accordance with oral history methodology.

***Keywords**: student weddings, 1980s, Moldavian Soviet Socialist Republic, vintage photography, oral history.*

Lidia PRISAC
doctor în istorie, cercetător științific coordonator,
șefa Arhivei Științifice Centrale a AȘM,
Biblioteca Științifică (Institut) „A. Lupan”,
Universitatea de Stat din Moldova
e-mail: lidiaprisac@yahoo.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-3406-3670